

Asia: VN/1007/2019

Lausuntopyyntö Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -työryhmän mietinnöstä

1. Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset – yhdistyslain 8, 10 b, 23, 24, 35, 38, 38 a, 39 a ja 40 §

Työryhmän ehdottamien uusien olettomasääntöjen perusteella, jollei säännöissä toisin määrätä:

- jäsenmaksua voidaan periä yhdistyksen kokouksen päätöksellä
- hallituksen jäseniä 3-7; hallituksen jäsenten, tilin/toiminnantarkastajan toimikausi päättyy ja uusi kausi alkaa valinnasta päättävän yhdistyksen kokouksen päättyessä
- tilikausi on kalenterivuosi
- henkilövalinnat tehdään, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään varsinaisessa yhdistyksen kokouksessa 6 kk kuluessa tilikauden päättymisestä
- kirjallinen kutsu yhdistyksen kokoukseen jäsenille 2 viikkoa ennen kokousta
- purkautuvan yhdistyksen jäljelle jäävä omaisuus on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla.

Uudet olettomasäännöt perustuvat yhdistysten nykyiseen sääntökäytäntöön (mm. Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt, järjestöjen sääntömallit), joita suurin osa uusista yhdistyksistä käyttää. Tarkoitus on, ettei uusista olettomasäännöistä seuraa muutoksia vanhoille yhdistyksille.

Muu ehdotus, mikä?

Perustelut

Nykyinen kirjaustapa, jossa yhdistysten sääntöihin on otettu määräykset niistä lain kohdista, jotka ovat pakollisia, on toiminut hyvin. Olettomasääntöjen sisältö sinällään on toimiva. Mutta jatkossakin olisi käytännön yhdistystoiminnassa parasta, että yhdistystoimijat löytävät toiminnan juridisen perustan kokonaisuudessaan omista säännöistään ilman, että eri asioissa tarvitsee tutkia sekä sääntöjä että lakia. Nykyisellään yhdistyslaissa määritellään asiat, joista yhdistyksen on säännöissä määrättävä ja useimmat uudet yhdistykset hyödyntävät PRH:n malleja omissa säännöissään.

Olettamasäännöt saattavat aiheuttaa enemmän sekaannusta kuin selkeyttä, koska niistä voidaan poiketa yhdistyksen säännöillä.

Järjestöjen mallisääntökäytäntö on osoittautunut toimivaksi tavaksi huolehtia siitä, että yhdistyslain vaatimukset tulevat perusyhdistyksissä huomioiduiksi ja niiden käyttämistä on perusteltua jatkaa.

2. Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §

Työryhmä ehdottaa yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka selventää nykyisin suurelta osin sääntelemättömän periaatteen soveltamista yhdistyksissä. Ehdotuksen soveltamisala on huomattavasti suppeampi kuin muissa yhteisömuodoissa eikä periaatetta sovelleta yhtä tarkasti kuin muissa yhteisömuodoissa. Ehdotuksella selvennetään jäsenten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen erot ja yhtäläisyydet muiden yhteisölakien, perustuslain ja hallintolainsäädännön yhdenvertaisuusperiaatteisiin ja yhdenvertaisuussäätelyyn.

Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja -keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Yhdenvertaisuus sinällään on tärkeä yhdistyksen toiminnan strategisessa suunnittelussa ja toiminnan painopisteiden valinnassa. Esityksessä on hyvin kuvattu erilaisia tilanteita, joissa yhdenvertaisuutta tulee arvioida. Esitetty jäsenien yhdenvertaisuus saattaa aiheuttaa yhdistyksissä helposti riitoja ja epäselvyyksiä, jos jäsenet ymmärtävät sen sisällön virheellisesti ja käyttävät sitä perusteena ohjataksaan yhdistyksen toimintaa haluamaansa suuntaan tai saadakseen itselleen etuja.

Esityksellä ei tarkoitettane sitä, että jokainen yksittäinen jäsen saa kokoajan yhdenvertaista toimintaa suhteessa muihin jäseniin.

Esimerkkeinä tällaisista tilanteista ovat esimerkiksi yhdistysten toiminnan sisältämät painotukset (liikuntaryhmät, käsityöryhmät yms.) sekä uuden ryhmän toiminnan aloittaminen.

3. Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti

Verkkokokous perustuisi aina yhdistyksen sääntöihin ja jäsenten käytössä olisi kaikki perinteistä kokousta vastaavat osallistumiskeinot ("teknologia-neutraali" kokousmääritelmä, käytännössä yleensä reaaliaikainen osallistuminen). Hallitus vastaisi tarvittavista kokousjärjestelyistä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Ainoastaan etäosallistumiseen perustuvan verkkokokouksen tulee olla mahdollinen vain yhdistyksen kokouksen hyväksymien yhdistyksen sääntöjen perusteella.

Kaikilla yhdistystoimintaan osallistuvilla ei ole toimintakyvyn rajoitteiden tai puutteellisen tietoteknisen osaamisen vuoksi mahdollisuuksia osallistua verkkokokoukseen.

Yhdenvertaisuusperiaate tulee ottaa ratkaisussa huomioon. Siksi on perusteltua, että kukin yhdistys määrittää kokouksen järjestämistavan säännöissään.

Säännökseen kirjattu yhdistyksen kokouksen mahdollisuus sääntöjen muuttamisen edellyttämällä tavalla määränemmistö päätöksellä tehdä päätös joko verkkokokouksen järjestämisestä tai valtuuttaa hallitus järjestämään verkkokokous saattaa myös rajoittaa jäsenien mahdollisuuksia osallistua ja saattaa aiheuttaa ristiriitoja yhdistyksen toimintaan.

4. Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti

Ehdotuksella pyritään digitalisoinnin mahdollisuuksien käyttöön täysimääräisesti sekä, vältetään sääntömuutos- ym. Kuluja. Ehdotuksen valmistelu perustuu myönteisiin kokemuksiin ja työryhmän arvioon väliaikaisen lain aikaisesta kokouskäytännöstä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Yhdistyslakia tulee muuttaa siten, että nyt väliaikaisesti voimassa olevan yhdistyslain etäosallistuminen yhdistyksen kokoukseen olisi mahdollista myös ilman sen sallivaa nimenomaista yhdistyksen sääntöjen määräystä.

Yhdistyksen kokouksen tai hallituksen tulee voida päättää etäosallistumisen mahdollisuudesta ja päättää samalla sen toteuttamistavasta sekä äänestys- ja vaalijärjestyksestä.

5. Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §

Hallitusohjelman mukainen mahdollisuus jäsen- ja liittoäänestyksen sallimiseen hallituksen tai sen puheenjohtajan valitsemiseksi perustuisi aina yhdistyksen sääntöjen määräykseen. Liittoäänestyksellä tarkoitetaan päätöksentekoa, jossa esimerkiksi puolue-yhdistyksen jäsenyhdistyksen henkilöjäsen saa äänestää puolueyhdistyksen yhdistyksen kokoukselle kuuluvasta asiasta.

Ehdotuksen ero yhdistyksen kokouksessa käsiteltävään hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen valintaan olisi se, ettei tarvitse järjestää kokousta, jossa keskustellaan ehdokkaista. Nykyisin jäsenyhdistyksen

henkilöjäsenelle ei voi antaa äänioikeutta esim. puolue-yhdistyksen puheenjohtajan tai hallituksen jäsenen vaalissa.

Ei kantaa

Perustelut

-

6. Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §

Työryhmä ehdottaa nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä jäsenen kyselyoikeudesta ja yhdistyksen johdon vastausvelvollisuudesta yhdistyksen kokouksessa. Tarkoituksena on selvittää, milloin nykyisin sääntelemätön kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole. Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja – keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Yhdistystoiminnassa on perinteisesti vastattu suullisesti yhdistyksen kokouksissa esitettyihin kysymyksiin. Koska yhdistystoiminnassa ei juurikaan ole liikesalaisuuksia, on kysymyksiin voitu lähes aina vastata.

Esityksen perusteluihin on kirjattu paljon esimerkkejä tilanteista, joita kyselyoikeudesta todennäköisesti syntyy.

Yhdistystoiminnassa syntyy tavanomaisesti myös erilaisia näkemyksiä ja ristiriitoja, jotka parhaimmillaan vievät toimintaa eteenpäin mutta huonoimmillaan haittaavat tai jopa estävät yhdistyksen toimintaa. Kyselyoikeus saattaa hyvästä ajatuksesta huolimatta aiheuttaa yhdistyksen kokouksen kulun tarpeettoman pitkittymisen tai jopa estää tarpeellisen päätöksenteon. Kyselyoikeuden toteutuessa tulee kokouksen puheenjohtajalle velvoite rajata kyselyoikeuden käyttöä.

7. Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §

Jäseneksi ottamisen osalta delegointi perustuisi sääntöihin, eroilmoituksen vastaanottamisen osalta hallituksen päätökseen. Tarkoituksena on helpottaa digitaalisten palveluiden mahdollisuuksien hyödyntämistä jäsenasioissa (esim. liiton jäsenpalvelujärjestelmää hyödynnetään jäsenyhdistyksen jäsenasioiden hoidossa).

Ei muutosta jäsenen erottamiseen (ei perusteita sallia delegointia)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

8. Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §

Työryhmän ehdotuksen tarkoituksena on selventää yhdistyksen hallituksen yleisiä tehtäviä. Ehdotuksessa on otettu huomioon myös tilanne, jossa vastuu päivittäisesti johtamisesta on toimitusjohtajalla (esim. rajoittaa nimenomaisesti hallituksen vastuuta kirjanpidosta ja varainhoidosta).

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Selkiyttää yhdistyksen toiminnan ja hallinnon organisointia.

9. Sallitaan myös yhdistyksille toimitusjohtaja-toimielin – yhdistyslain 35 a §

Työryhmä ehdottaa, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin määrätä toimielin-toimitusjohtajan valitsemisesta. Mahdollisuus sallitaan kaikille yhdistyksille (ei esim. koko- eikä toimialarajoja). Toimitusjohtaja vastaa hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa yhdistyksen päivittäisestä johtamisesta. Hallitus valitsee ja erottaa toimitusjohtajan, joka ei ole työsuhteessa yhdistykseen. Ehdotus ei vaikuta yhdistysten nykyisten toiminnanjohtajien, pääsihteerien ym. työsuhteisiin.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esitys antaa yhdistykselle mahdollisuuden toimitusjohtaja -toimielimen käyttöön ottamiseen sääntöihin kirjatulla tavalla. Yhdistys itse arvioi toimielimen tarpeensa.

10. Yhdistyksen johdon esteellisyyssääntelyn tarkistus – yhdistyslain 37 §

Työryhmän ehdottamaa esteellisyyssääntelyä sovellettaisiin hallituksen jäseniin, (ehdotettavaan) toimitusjohtajaan ja muuhun sääntöjen perusteella hallintotehtävää hoitavaan toimihenkilöön (nykyisin kaikki toimihenkilöt).

Tarkoitus on selventää vastuusuhteita yhdistyksessä: hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja vastaavat yhdistyksen toiminnan järjestämisestä niin, että intressiristiriitatilanteita ei synny ja/tai ne tunnistetaan ja niissä toimitaan asianmukaisesti.

Työryhmän ehdotuksella selvennetään esteellisyyden perusteita siten, että yksityinen etu voi olla esteellisyyden peruste vain, jos toimi poikkeaa yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta tai tavanomaisista ehdoista. Lisäksi selvennetään sitä, milloin välillinen etu johtaa ja ei johda esteellisyyteen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esteellisyys saattaa yhdistystoiminnassa esiintyä moninaisemmin kuin yritystoiminnassa.

Siksi on perusteltua, että esityksen perusteluissa on kuvattu mahdollisia esteellisyytilanteita.

11. Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §

Työryhmä ehdottaa, että jos yhdistyksen tuotot ovat enintään 30 000 €/v, se voi soveltaa kirjanpitolakia kevyempää tilinpitonormistoa, joka perustuu maksuperusteiseen yksinkertaiseen kirjanpitoon. Tarkoituksena on tulojen, menojen, varojen ja velkojen erillään pitäminen. Tilinpitoon ei kuulu pakollisen tilinpäätöksen laatimista, jos tilinpito pidetään säännöllisesti (vähintään kuukausittain) jäsenenä nähtävänä. Lisäksi tilinpito-mallissa on mahdollisuus tilinpäätöstä kevyempään vuosilaskelmaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esitys keventää merkittävästi pienen yhdistyksen byrokratiaa ja antaa enemmän voimavaroja käytännön toimintaan.

12. Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §

Työryhmä ehdottaa vaihtoehtoista sopimukseen perustuvaa yhdistymisjärjestelyä, jolla pyritään helpottamaan erityisesti suurempien yhdistysten yhdistämistä. Ehdotus sisältää varojen ja velkojen yleisseuraannon ja järjestelyn kaikkien oikeusvaikutusten (mm. uuden yhdistyksen perustaminen, sääntömuutos, jäsenyyksien siirtyminen, yhdistyvän yhdistyksen purkautuminen) voimaantulon saman aikaisesti rekisteröinnillä. Yleisseuraanto vähentää olennaisesti varojen ja vastuiden yksilöintiin ja ”järjestämiseen” liittyvää selvittelyn tarvetta.

Velkojen yleisseuraannon vuoksi ehdotus sisältää velkojansuojamenettelyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

On perusteltua säätää sopimusperusteisesta yhdistysten yhdistymisjärjestelystä.

Hyvin usein yhdistyksien yhdistyessä taloudelliset asiat eivät ole keskiössä vaan yhdistymiseen päädytään toimihenkilöiden puuttumisen vuoksi.

13. Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta

Yhdistyslain 17 §:n 1 momentti (perinteisen kokouksen määritelmä), 22 § (viittauksen selvennys), 24 §:n 2 momentti (kokouskutsun sisältö etäosallistumisesta, verkkokokouksesta ja ennakoilmoittautumisesta), 25 §:n 2 momentti (ennakoilmoittautumisvelvollisuuden sisällön tarkistus), 26 § (toimitusjohtajan esteellisyys yhdistyksen kokouksessa), 27 §:n 2 momentti (jäsen- ja liittoäänestystä koskevan helpotetun sääntömuutoksen soveltamisalan rajoitus, joka liittyy jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalan laajentamiseen), 29 § (avoin äänestys mahdolliseksi myös suhteellisessa vaalissa), 30 § (äänestys- ja vaalijärjestysvaatimuksen rajoittaminen jäsen- ja liittoäänestykseen), 32 § (moiteoikeus myös toimitusjohtajalle), 33 § (kanneoikeus myös toimitusjohtajalle), 39 § (toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen muuta yhteisö- ja

säätiölainsäädäntöä vastaavasti), 40 § (pakollisen lopputilityskokouksen tilalle lopputilityksen saatavana pitovelvollisuus), 43 § (lakkautettavan yhdistyksen varojen käyttäminen), 48 § ja 52 § (mahdollisen toimitusjohtajan huomioon ottaminen perus- ja muutosilmoituksessa yhdistysrekisteriin), voimaatulosäännös (ehdotetaan tulemaan voimaan 1.7.2022), siirtymäsäännökset (kokouskutsuajan ja ennakkoilmoittautumisen määräajan suhde, ennen lain muutosta käytössä ollut toimitusjohtaja-nimike ja vahingonkorvausvastuu ennen lain muutosta aiheutetusta vahingosta).

24 §:n säännös vähintään kahden viikon kutsuajasta yhdistyksen kokoukselle on toimiva, koska se antaa yhdistykselle mahdollisuuden määrittää aika myös tätä pidemmäksi säännöissä. Sääntöjen mukaisen ennakkoilmoittautumisen mahdollistaminen on hyvä uudistus. Se olisi ulotettava fyysisen ja verkkokokouksen lisäksi myös etäosallistumisen mahdollistavan yhteyden käyttämiseen.

14. Muut yhdistyslakiin tai siihen liittyviin suosituksiin (esim. hyvä hallintotapa) tai ohjeisiin liittyvät kommentit

Tässä voit kommentoida yhdistyslakia siltä osin kuin asiaa ei ole käsitelty työryhmän mietinnössä.

-

15. Uusi toimintaryhmälaki

Työryhmän ehdotuksen mukainen uudessa laissa säänneltävä toimintaryhmä on yhdistystoiminnalle vaihtoehtoinen kansalaistoiminnan organisointimuoto. Toimintaryhmä edistää yhteisen aatteellisen tarkoituksen toteutumista. Tarkoituksena ei voi olla voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle.

Toimintaryhmän sisäisissä suhteissa on laaja sopimusvapaus – ei esim. pakollista hallitusta eikä jäsenten kokousta. Toimintaryhmän sisäinen viestintä ja päätöksenteko voidaan toteuttaa siten esim. some-palvelussa.

Toimintaryhmä syntyy rekisteröinnillä (PRH:een toimintaryhmärekisteri). Rekisteröinti on määräaikainen (3 vuotta). Jos rekisteröintiä ei uusita, toimintaryhmä poistetaan rekisteristä.

Rekisteröity toimintaryhmä on oikeushenkilö. Toimintaryhmällä on ainakin yksi edustaja, jolla voi edustaa ryhmää kaikissa toimissa. Toimintaryhmän puolesta toiminut ja tointa koskevaan päätökseen osallistunut ryhmän edustaja ja jäsen vastaavat henkilökohtaisesti, jos velkoja ei saa suoritusta toimintaryhmältä. Ryhmän edustaja ja jäsen voivat milloin tahansa erota.

Toimintaryhmän kevennetty tilinpito (ks. Edellä kysymys 11. pienistä yhdistyksistä), jos tuotot enintään 30 000 €/v eikä muuta säännöissä tai päätetty. Toimintaryhmälakiin lisäksi säännökset oikeuspaikasta, toimintaryhmän edustajan vahingonkorvausvelvollisuudesta, toimintaryhmän purkamisesta, konkurssista, muuttamisesta rekisteröidyksi yhdistykseksi ja rangaistusvastuusta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Nykyistä kevyemmin organisoidun yhdistystoiminnan mahdollistaminen palvelee toimijoiden tarpeita. Lyhyempikestoisen toiminnan mahdollistaminen rekisteröitynä oikeushenkilönä on tarpeen esimerkiksi avustusten saamiseksi toimintaan.

Uuteen toimintaryhmärekisteriin ja sen tietojen ylläpitoon on luotava helppokäyttöinen ja kustannuksiltaan edullinen toimintamalli, jotta toimintaryhmän rekisteröityminen vastaa tavoitetta nykyistä kevyemmin organisoidun yhdistystoiminnan mahdollistamista.

Toimintaryhmän päätöksen tekemiseen osallistuneiden selvittely jälkikäteen mahdollisten vastuiden osalta saattaa muodostua ongelmalliseksi.

Lisäksi toimintaryhmien rooli ja jäsenyys mahdollisessa kattojärjestössä tulee ratkaistavaksi sen säännöissä ja sen jäsenyhdistysten säännöissä yhdenmukaisesti.

16. Mietinnön yleisperusteluiden kommentit

Tässä voit kommentoida työryhmän mietinnön yleisperusteluita

Yleisperustelut sisältävät työryhmän

- selvitykset yhdistyslainsäädännön sisällöstä ja yhdistyskäytännöstä, muusta yhteisölainsäädännöstä vastaavien asioiden osalta ja yhdistystoiminnan sääntelyn ulkomaiden lainsäädännössä,
- arvion nykytilasta ja toimeksiannon mukaiset tavoitteet,
- määrittämät sääntelyvaihtoehdot, arvion vaihtoehdoista ja työryhmän ehdotuksen yleiset perustelut kunkin asian osalta, sekä
- ehdotuksen riippuvuuden muista hankkeista ja suhteen valtion talousarvioesitykseen

-

Muut kommentit

Voitte kirjoittaa muut kommentinne alla olevaan tekstikenttään

Yhdistyslain uudistuksessa tulee pyrkiä selkeyteen ja varmistamaan yhdistystoiminnan juohevuus, jotta yhdistystoimijat, joilla usein on kyse harrastustoiminnasta, voivat keskittyä varsinaiseen toimintaansa. Toimintaryhmälaista annettu esitys keventää toiminnan hallintoa.

Esityksessä on näitä elementtejä. Esitys sisältää myös säännöksiä, jotka tekevät yhdistyslaista osittain vaikeaselkoisemman. Siksi se saattaa aiheuttaa soveltamis- ja tulkintaongelmia käytännön yhdistystoiminnassa.

Aalto Anu
Neuroliitto ry